

Anna Thörn:

3409

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Varsel.

2

Det var en hushållerska, som såg en syn en gång i Sjöbo. Hon var hushållerska Hilma Bergström för min svåger i Sjöbo, Anders Bergström. De voro inte släkt men hette Bergström. 1907 skulle de en dag köra till Näsby. Det var på vårsidan i mars månad och marken var vit av snö. När de då körde till Näsby. Då sade hon: "Men ser du, där plöjer de på åkern". Där var ingen karl, som gick efter plo- gen. Två svarta hästar gick före plogen och djupa, djupa fåror plöjdes opp. Då sade mannen: Sitter du nu och fah- tiserar. Aja, Bergström tro du mej, det kommer att hända något efter detta. Vi kommer att få spörja något. Detta var en onsdag. Den andra onsdagen vid den tiden, som Hil- ma sett de svarta fårorna dog hans mormor. Hilma var sön- dagsbarn och därför trodde hon att hon såg mer än andra människor.

Handwritten notes:
Hilma
På
Hilmas

Hilmas mor född i Finland, aldrig gift. Hilma Bergs-
ström var inte själv vidskeplig, men såg syner ändå. Hen-
nes far bodde intill Kristianstad, och han hade en gammal
syster, som bodde hos honom och tämligen girig. Hilmas far
var äldre än systemen och systemen trodde, att hon skulle
överleva brodern och ärva honom därför att hans dotter
Hilma var född utom äktenskapet. Rätt som det var dog
emellertid systemen, alltså Hilmas faster. En tid efter hon
var död reste Hilma upp till sin far och hälsade på honom
som vanligt, men då hade ju Hilmas far ärvt systemen istäl-
let och bland de möbler han ärvde var en gammaldags antik
chiffonjé. I den hade systemen sina rikedomar och värdesa-
ker bevarade. När man drog ut den ena lådan så gav den ett
egendomligt säreget knirkande ljud ifrån sig. När nu Hilma
var hos sin far på besök så låg hon i ett rum och hennes
far i ett rum. Vid 12-tiden om natten låg Hilma vaken och
då kommer den döda fastern och ställer sig vid sängen och
lutar sig över Hilma. Hon var påklädd och såg ut precis

som i levande livet. Så försvann synen efter en stund och så hörde Hilma det säregna knirkande ljudet, som brukade åstadkommas, när man drog ut lådan ur chiffonjén. Den morgonen sade Hilma ingenting. Men då fastern gick igen nästa natt på samma sätt, så såg Hilma grubblande ut och fadern frågade Hilma om hon också sett någonting. Då kom de underfund med att de sett precis samma syn vid samma tid. Fadern hade inte varit fri från synen sedan systemn dog.

Då fastern höll på en längre tid att visa sig på detta sätt, blev Hilma trött på det, och en natt tog hon mod till sig och sade till den döda: "Människa gå i Jesu namn". Efter den natten visade fastern sig aldrig inomhus mer.

En kväll blev emellertid Hilma bjuden bort till några nabor till fadern. Så ville de följa henne hem, men hon ville själv gå, ty hon var ej mörkrädd. När hon då kom till sin fars trädgårdshörna så kom fastern och gick bredvid henne ända in till förstugutrappan och puffade henne hela tiden i sidan med sin armbåge. När Hilma kom inom

därren, så var synen försvunnen.

Hilma sade, att när hon någon morgon gick upp till graven för att se hur den såg ut, eftersom inte fastern fick ro i sin grav. Då såg hon att det var en djup fåra i gravkullen. Var gång hon jämnade ut den djupa fåran, så var den därigen nästa morgon.

En gång var jag med Hilma i Tolånga på ett kalas. När vi åkte förbi vägkorsningen vid Sjöbo marknadsplats, där Tolångavägen vrider av, sade Hilma. Ser Ni inte en stor svart hund. Hon sade, att den gick på tre ben, och glodde på henne så ögonen gnistrade ih huvudet på honom. Vi såg ingenting.

En gång hade vi varit i Eggelstad och vid samma väg som hon såg den där hunden, tyckte hon att det var en skjuts med två svarta hästar, som ville köra upp i vår vagn. Vagnstången var uppe i vår vagn, då hon skrek: O människor bara kör, de kör ju på oss. Hon var så hon riktigt skakade. Vi såg oss tillbaka, men inte kunde vi se

3409

varken några svarta hästar eller någon vagn.

Hilmas mor hade varit kokerska på Snogeholms herrgård. Själv var hon duktig husmor, och var alltid på stora gillan på herrgårdarna runt omkring och serverade.

Hon var berömd som duktig strykerska och hade lärt kinesisk strykning. Hon levde inte längre än till 54 års ålder. Hennes far var 93 år och hennes mor 92 vid sin död.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6

3409
II

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

H. Thörn.

I Hammenhög. Så många synålar man bröt av kastade man synålabitarna i dörrskamlarna. Då kunde inte trollen gå in.

När di hade slaktat och grisen skulle hänga över natten lade man två knivar i kors för att inte trollen skulle ta grisen.

Slakta kalv. Hos Hans Mårtensson i Ö. Glimminge. Man lade kalven på slaktebanken. Man var två stycken som slaktade. Slog kalven i huv. och skar halsen av. Sen tog en "spolte-piva" (man använde den att rulla två på när man vävde). Så öppna de huden nere vid klöven på ett ben och stack in spolte-piven och blåste i den. Därigenom kom luft in mellan huden och köttet, och sen knabbade man och förde luften över kroppen. Man gjorde likadant på bägge sidor. Det gick lättare att flå kalven då.

7

Åsumspågen kallades understundom Lars Tand i Sjöbo. Han svor bort sjukdomar. En gång hade min far gått o fångat kräus (kräftor) och blev mycket sjuk på natten. Så gick hans gumma upp till Lars Tand på natten. När hon skulle till att säga sitt ärende sade Lars Tand: "Ja jag vet vad ni vill. Han hade inte i ån o gora o fånga kräus sen solen va nergåen". Mor blev så snopen över att han visste i förväga hennes ärende. Så ordinerade Lars nånting, som skulle släppas ner i en spann och det tog en farlig smäll, när det släpptes ner i spannen. Efter den smällen vaknade far till liv, och först då märkte han, hur sjuk han var. Sen ordinerade Åsumspågen en medicin, som de knappt ville lämna ut på apoteket, bara för att han hade skrivit receptet. Men far blev bra av medicinen.

När Åsumspågen hade häktats för kvacksalveri, kunde di inte få hästarna till att gå, vad de än gjorde med dem, om di piska eller slog eller vad di gjorde. Inte förrän Åsumspågen kommit av vagnen rörde de sig ur fläcken.

Åsumspågen läste nånting för sig själv och den förste som kom förbi huset där han bodde fick tandvärken, som den andre hade haft. De han slapp sedan att få tandvärk på många år.

När di besökte honom skulle di ha en trase eller ett lintyg. Blott han fick titta på detta föremål, så kunde han se vad de kommit ut for.

Kloge Lars gick och promenerade om kvällarna. Det var så rysligt mycke folk, som gick och väntade på honom.

Di skulle ha vann i en skål och hålla den över huvudet på hjässan. Sen släppte dd ner en glödgad bult till ett strykjärn i vattnet. Det tog en smäll i huvudet och först då kände jag hur sjuk jag var.

Två drängar skulle gå för en som var sjuk. Men di tog inte en trase som den sjuke haft, utan de tog en annan trase och band trasen om en stolpe på vägen dit. Men tro inte att han inte såg det. Han blev galen på drängarna.

Kronofögden i Sjöbo, Witthoff, köpte huset efter Lars Tand. Ingen annan vågade.

Äfter fur Anna Thörn, Raflunda

3409

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

För tur med
kreaturem.

ars Persson, vår naboman i Tryde, där min far var bonde, hade en far-
ig otur med kreaturen. Alla sorters djur dog för jämt. Så sökte han
anvakten Nils Persson, fader till pastor Hillstam här i Raflunda. Nils
ersson var banvakt i Eriksdal. Han gav far ett råd och det var, att
far skulle gräva ner ett av de döda djuren i vägen. Och den förste där
om förbi skulle få oturen. Den förste som kom förbi var Nils Thörn,
och på lite grand var det 1 föl, 2 kor, 2 kvigor, 3 kalvar som dog.
Åren kunde inte öna utan di tog lammen för henne och de dog. De hönsen
om inte dog var som om de hade mist förståndet. En sugga kunde inte gri
a. Hon hade tolv vackra grisar men kunde inte bli av med dem. En sugga
kastade och fick missfall. Thörns kunde inte utröna orasken. Men Anders
elson talade om orsaken senare. De grävde ner ett lamm, det som senst
ade dött, det grävde de ner i vägen, och det skulle göras sedan solen
är nergången, och man skall e vara tyst när man gjorde det. Man tor-
es inte tala om att man gjorde det utan tiga stilla och gå ut och gra-
a ner det. Den förste som sen kom förbi var Olof Nilsson. De djuren,
an hade drabbades av sjukdom, och somliga dog genom olyckshändelse.

Banvakten Nils Persson i Eriksdal lär ha tjänat en del pengar
å sådant. Det var många som sökte honom. Detta tilldrog sig för 10
r sen. De, som hade de sjuka djuren "gjorde råd", som de kallade det
e hade fått besked på hur de skall göra det av banvakten .

Uppteckning av fil. kand. Arthur Malmgren sommaren 1929-.

Efter fru Anna Thörn, Raflunda

3409

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10

Det var en man i ~~RÄKINWÄX~~ Everöd, det var Ola Anderssons svär-
son i Everöd. Den sökte folk för ryggvärk. Det gick så till attv bota
en som hade värk, att denne lade sig på magen på golvet och sen trampa-
de mannen på ryggen på den sjuke samtidigt som han läste "Hjälper det
att hjälper det och hjälper det inte så ~~NYKINWÄX~~ kan min själ
inte jag hjälpa det". Så skulle det gå bort genom den behandlingen.
Han läste det så tyst.

Ryggvärk.

Där var en gammal kvinna som hette Anna Ola Jöns i Everöd vid
Tomelilla. Hon skrev bort ringormar. Hon skrev på en bjälke i loftet
baklänges. Först blåste hon. Hon tog sen med en knappnål och körde
runt tre gånger kring ringormen, sen vred hon huvudet åt sidan och
spottade tre gånger över axeln, snett över axeln.

Ringormar.

För lyte, knutor o dyl. tog min mormor och andra gamla gummor
och blåste tre gånger på lytet. Sen tog de sin högre sko och strök på
lytet tre gånger. Så spottade de tre gånger och sade "Tvi, tvi tvi, ja
trodde där va något men så var där ingenting".

Lyte.

Gåta. 3409

Fyra hänganes och fyra dänganes och två vända mot
byn och två mot skyn och en slaskande bakefter?

Kon.

Fru T.

Vem tittar alla människor i ännen?

Skammelen.

Fru T.

Det hänger mellan himmel och jord och gör ägg.

Slipstenen.

En vuxen ena har 12 grenar och 4 redar på var gren
och 7 ungar i var rede och var unge bär sitt namn.

Svar: Året.

3409

Rackare, packare, kejsare, kung. (Man räknade på västknapparna eller rockknapparna, somliga blevo kungar andra rackare).

Runt som solen, svart som joren men en lång rumpa efter sig.

Pannjärnet.

Vad är det som hänger mellan ärrans vita ben?

Tobakspipan.

Det är grönt när det växer och styvt när det står och aldrig så vacker flicka, så har hon det på sina lår.

Linnet.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—
12

3409

Gåtor.

Vad är det för likhet mellan en änka och ett potatis-
stånd?

De ha sina knölar i jorden båda.

Vad skillnad är det på soffan och en kortlek?

I kortleken sticker damen knekten, i en soffan sticker
knekten damen.

Det går och det går, och det når aldrig fars bord-
ända.

Klockan.

Litet och nätt, pricket och tätt, och hål i båda
ändar.

Syring. (använde syring i st. f. fingerborg).

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

En man och en kvinga bodde vid sidan om varandra.
Mannen hade en vit gris. Kvingan Karna hade en svart gris.
Så skulle mannen berätta det: min ä så kritvit och Karnas
ä så kolsvart och när min kommer till Karnas sier han:
ruff.' (Han talade då ej om att det var grisar det gällde).

Herre Gud, sa Sissa te Knud, alle våra vägga de ram-
la ju ud.

Med mongen gör Måns Hansson äckorna.

När de körde långa vägar (men ^d ved till städerna etc.)
kunde de vara borta hela dagen. Det kallades hogåraäckor.
Hogåraäckor gjorde när min mormor var ung.

Sådana torpare, som hade torp, som hörde till gårdar-
na skulle komma när helst herremannen budade dem. De skul-
le ha den bästa mat, som huset förmådde, med sig i hogår-
den. Sen kunde då, som ginge hemma, svälta.

3409

Där var en gång en i Tomelilla, som de kallade för-
därvaren. Han hette Andersson. Henne kallade de fördärver-
skan. När han var död, gick hon till hans grav en gång.
Så satte hon sig på huk och skulle luka, så var där en tis-
tel, som stötte till låret på henne. "Men Anders, har du
inte glömt de gamla tagen ännu".

Trille, lille lorv
trind som en korb
sitter emellan låren
smaskar ibland håren.

Lammet.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15

3409

Vet du vad de sia?
att du ä en kvia.

Du har rest mycket, men mest torvakeler; Du har gått igenom mycket, men mest dörrar.

Tyst i Guds hus
men prästen knäcker en lus,
och klockaren en loppa,
så alla bänkarna hoppa.

Ja, visst i soffan, för i sängen ligger mor och far.

Prästen och hongen
förtjäna sitt brö med mongen
klockaren och hanen
ha samma vanen.

Wilken är den starkaste byggnästaren?

Det är snigeln, för han bär sitt hus på ryggen.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Rim. 16

3409

Vaktahörens och torskemannans eda mest.

Jag skall säga en gåta
alla, som falla i sjön bliva våta,
det var en gåta.

Jag skall berätta en historia
Ätta styver kostar en cigoria,
det var också en historia.

Allting förgår
men när fårgås träska.
-En gås får aldrig träska.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17

3409

Det var en man, som hade köpt ett par nya stövlar.
Han reste bort julafton, och kom igen samma år påskafton.

En, som kom in på ett ställe och skulle fråga efter
en svartblesed vär. (bagge).

"Har ni sett nån svartblesed, gomorron, och före var
han bak och svart var vit, och när kommer omigen, vänder
han den brokiga sidan mot alekärret".

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
18

Talesätt.

3409

En man skulle gå till en smed och låna ett borrh och en slägga. Så när han kom in om dörren sa han:

"Jag skulle hälsa från Dalquist, gomorrn, om jag kunde få låna borret, gud välsigne smeden och släggan med".

"Din rälle snörbide", brukade man skällas.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

~~19~~

Talesätt.